

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ ЕКОЛОГІЗАЦІЇ АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА

Талько Н. А., ст. викладач

Постановка проблеми. Безцінним багатством України є сільськогосподарські землі та біологічні активи. Проте останнім часом екологічний стан природних ресурсів залучених в аграрне виробництво погіршується, знижується родючість ґрунтів та якість сільськогосподарської продукції, посилюється інтегральний, екодеструктивний вплив на довкілля. Близько 50 % усіх негативних процесів, які призводять до деградації стану природного середовища, припадає на сільське господарство.

Загострення екологічних проблем обумовлює необхідність екологізації аграрного виробництва — проведення комплексу заходів, що охоплюють раціональне використання природних ресурсів на всіх стадіях їх переробки, відтворення та заміну їх іншими видами сировини, різке зменшення відходів та вмісту в них корисних речовин, формування екологічного мислення у працівників.

Розроблення управлінських рішень для реалізації основної мети екологізації аграрної економіки є особливо актуальним і потребує сучасних підходів до інформаційно-аналітичного забезпечення.

Аналіз останніх досліджень. Вагомий внесок у розробку науково-методичних засад екологізації виробництва належить таким науковцям як І. К. Бистряков, В. А. Борисова, В. В. Горланчук, О. І. Гуторов, Н. В. Зіновчук, Л. Є. Купінець, Л. Г. Мельник, О. В. Мочерний, О. Л. Попова, П. П. Руснак, А. Я. Сохнич, А. Г. Тихонов, В. М. Трегобчук, М. А. Хвесик та ін.

Проблемі оцінювання рівня та якості інформаційно-аналітичного забезпечення менеджменту присвячено досить широкий спектр робіт провідних вчених і практиків: М. Т. Білуха, Ф. Ф. Бутинець, П. І. Гайдуцький, Г. К. Друрі, В. М. Жук, Г. Г. Кірейцев, П. П. Німчинов, П. Т. Саблук, В. В. Сопко, Л. К. Сук, Ю. С. Цал-Цалко, М. Г. Чумаченко та ін.

Однак питання формування і використання інформації для попередження і вирішення екологічних проблем потребують подальших досліджень.

Мета, об'єкт та методика дослідження. Метою дослідження є оцінювання рівня інформаційно-аналітичного забезпечення для потреб управління в умовах екологізації аграрного виробництва. Об'єкт дослідження – господарська діяльність сільськогосподарських підприємств Житомирського регіону. Методика дослідження – використання обліково-аналітичної моделі в сільському господарстві, узагальнення баз даних (законодавчої та нормативно-правової бази), факторів впливу на галузь, передумов ефективності прийняття рішень, прогнозування ролі і місця бухгалтерського обліку в соціально-економічному просторі.

Результати дослідження. Як показують дослідження першочергове значення для прийняття ефективних рішень в умовах екологізації аграрного виробництва має якісне інформаційно-аналітичне забезпечення.

Інформаційне забезпечення – це особливий процес задоволення інформаційних запитів та потреб споживачів, котрий складається з підготовки й надання інформації користувачам відповідно до їхніх об'єктивних потреб.

Система управління екологовиробничою діяльністю сільськогосподарських товаровиробників не можлива без адекватного інформаційного забезпечення. С. Г. Діордіца підкреслює: «Управление без информации не мыслимо, а не используемая информация бесполезна» [3, с. 37]. Інформація, як корисний продукт внутрішнього і зовнішнього споживання спроможний приносити економічну вигоду, формується в процесі ведення обліку: первинного, який забезпечує спостереження господарських фактів, явищ, процесів, вимірювання в натуральному, вартісному вираженні та документування господарських операцій; поточного, який передбачає обробку та системну

реєстрацію облікових даних в регістрах обліку; та підсумкового обліку – узагальнення облікових даних, формування звітності. На підставі отриманої інформації та з огляду на проблеми, що потребують вирішення, розробляються варіанти управлінських рішень. На думку Ю. Цал-Цалка технологія прийняття рішень охоплює діагностику проблеми, виявлення можливих способів її розв’язання, оцінку варіантів і вибір варіанта, який дасть змогу найвигіднішим для економічної системи способом вирішити проблему [8, с. 80].

Системою інформаційного забезпечення екологоорієнтованого агровиробництва є бухгалтерський облік, який функціонує як система збору, обробки, аналізу і передачі інформації, що використовується користувачами для прийняття рішень. Вважаємо, що інформаційне середовище в процесі управління діяльністю підприємств повинно бути направлене на побудову такої обліково-аналітичної системи, яка забезпечила б реалізацію основної мети екологізації аграрного виробництва. На наш погляд, інформаційна система повинна включати управлінську обліково-економічну інформацію: планово-прогнозну, нормативно-довідкову, облікову, оперативно-технічну, що є необхідною передумовою для прийняття рішень щодо екологоорієнтованого виробництва (рис. 1).

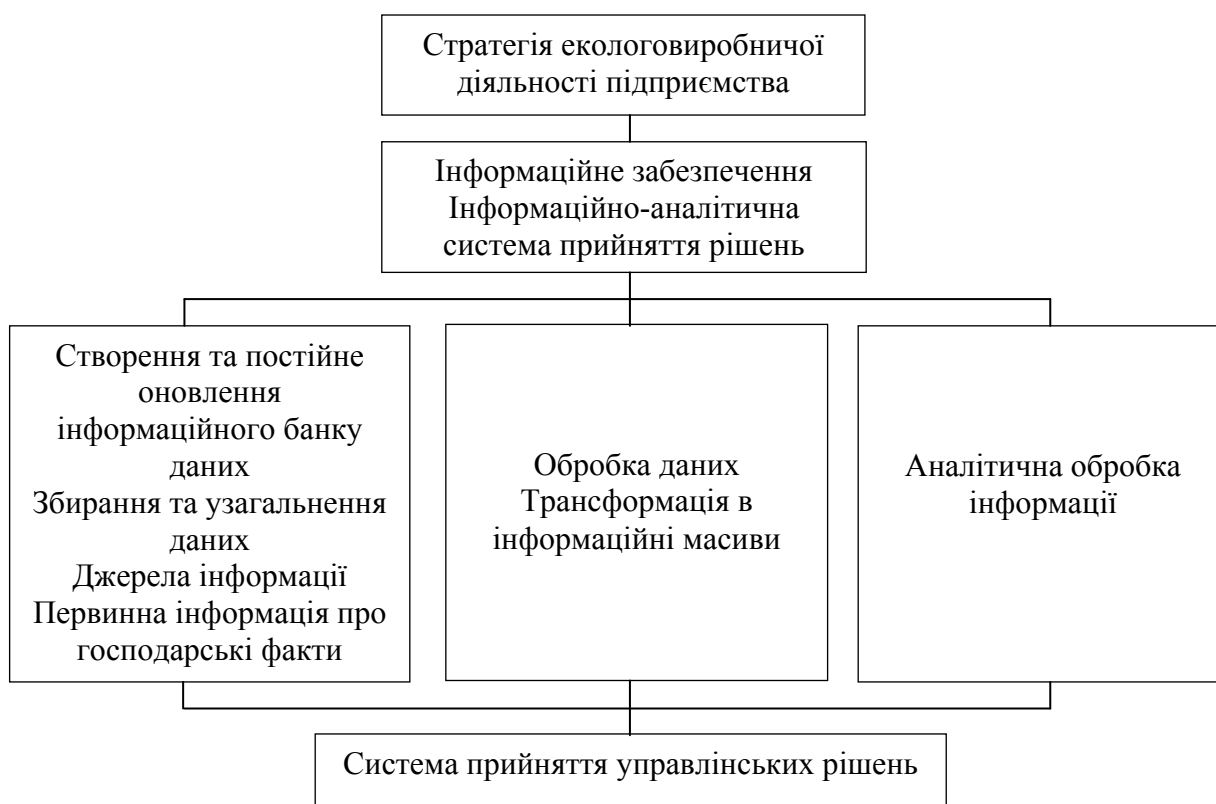

Рис. 1 Інформаційно-аналітична система екологізації аграрного виробництва.

В умовах, коли зростає екологічна спрямованість ринку та споживачів, посилюються вимоги до бухгалтерського обліку як інформаційного ресурсу та інструменту контролю еколого-економічних та соціальних процесів. Міжнародний досвід показує, що бухгалтерський облік покликаний не тільки інформаційно забезпечувати управління, а й здатний сигналізувати про екологічні проблеми та знаходити шляхи їх вирішення. Так, в країнах ЄС, де екологічна політика поєднує збалансовані адміністративно-контрольні та фінансово-економічні важелі, що дозволяють ефективно регулювати питання охорони довкілля, забезпечення екологічної безпеки, проводиться екологічний облік. В Україні формуванню інформації про екологічну діяльність товаровиробників відводиться другорядна роль. Проведене дослідження екологічного стану Житомирської області показує, що тільки незначна частина агроформувань взята на облік природоохоронними органами за обсягами потенційних викидів забруднюючих речовин. Це пов’язано насамперед з важким фінансовим станом, в якому перебувають

сільськогосподарські підприємства. Проте в умовах здійснення вітчизняною економікою реальних кроків на шляху до Європи, коли зростають вимоги до дотримання норм економічної безпеки, Україна здатна і зобов'язана сформувати якісно нову участь бухгалтерського обліку в попередженні та вирішенні екологічних проблем. Погіршення екологічного стану довкілля від діяльності аграровиробників вимагає ефективного управління процесами природокористування і вирішення питань виснаження й охорони земельних ресурсів. За таких умов ведення екологічного обліку на підприємствах стає об'єктивною необхідністю.

Екологічний облік інформаційно забезпечує управління про стан еколого-економічних і соціальних процесів, що відбуваються в навколишньому середовищі та направлений на формування інформації з питань екології, її накопичення, підготовку, інтерпретацією, аналіз та передачу користувачам. Його метою є формування інформації про еколого-господарську діяльність підприємства для потреб менеджменту.

Екологічний облік призначений для розв'язання таких завдань:

- формування даних, оперативка обробка інформації щодо екологізації аграрного виробництва, стану навколишнього природного середовища, загроз та ризиків;
- інформаційно-аналітичний контроль за станом і ступенем використання природних ресурсів; формування витрат на екологічне управління: витрат виробництва витрат ресурсного потенціалу, соціальних витрат;
- планування діяльності підприємства, визначення його стратегії на перспективу в умовах розвитку ринку з врахуванням потреб споживачів та узагальнення еколого-економічних інтересів.

Вирішення поставлених завдань можливе при дотриманні принципів: безперервність екологоекономічної діяльності; використання первинних носіїв екологічної інформації та формування на її основі екологічної звітності, повнота, оперативність і аналітичність екологічних даних, контроль процесу формування екологічних витрат, оцінювання екологоекономічної діяльності підприємства та ефективності екологічного менеджменту.

Основними причинами, що сприяють зростанню ролі екологічного обліку є:

- економічні: досягнення екологоекономічної ефективності виробництва, залучення національних на міжнародних інвестицій, зниження екологічних ризиків;
- екологічні: виснаження природних ресурсів, погіршення стану довкілля;
- соціальні: гарантування безпеки щодо покращення навколишнього природного середовища, виробництво екобезпечної продукції, зменшення факторів забруднення на здоров'я населення.

Сучасні економічні умови, які характеризуються динамічністю і складністю кон'юнктури ринку, посиленням конкуренції, швидкими непередбачуваними змінами законодавства, загостренням екологічних проблем вимагають впровадження комп'ютерних технологій інформаційного забезпечення екологізації аграрного виробництва, перевагами яких є оперативне формування інформації для вивчення стану соціальних процесів, що відбуваються в навколишньому середовищі і проведення аналізу використання і одночасного забруднення природних об'єктів, прогнозування споживання, відтворення й охорони природних компонентів; посилення ролі обліку як інструменту контролю за рівнем екологічних витрат та природоохоронною діяльністю підприємств.

Висновки. Бухгалтерський облік як інформаційна система прийняття рішень має виняткове значення для розробки екологоорієнтованої стратегії діяльності сільськогосподарських підприємств в ринкових умовах.

Ефективність прийняття управлінських рішень залежить від якості інформації, функціонування налагодженого організаційного механізму інформаційно-аналітичної системи, яка забезпечує збирання даних, їх зведення, групування та оцінку.

Активізація євроінтеграційних процесів в Україні, розвиток міжнародного співробітництва, вихід вітчизняних підприємств на міжнародні ринки диктують

необхідність ведення екологічного обліку, що дозволить оцінювати та дотримуватися базових агроекологічних вимог та європейських стандартів, попереджувати та знаходити шляхи вирішення екологічних проблем аграрного виробництва.

Нагромаджений позитивний міжнародний досвід щодо ведення екологічного сільського господарства та організації обліку становить науковий і практичний інтерес для використання його з метою екологізації вітчизняного аграрного сектора, що і визначає напрям подальших досліджень автора.

Використані джерела інформації

1. Березюк С. В. Сучасні проблеми землекористування в сільському господарстві/ С. В. Березюк, Ю. Б. Березюк // Економіка АПК. — 2011. - № 5. — С. 47-53

2. Від практики реалізації природоохоронних заходів до екологічної політики в Україні: шляхи і проблеми/ В. Г. Потапенко, А. Б. Качинський [та ін.]; за ред. Ю. М. Скалецького, В. Г. Потапенко. - К.: НІСД, 2011. - 31 с.

3. Диордица С.Г. Інформація в управленні сільськогосподарським виробництвом/ С.Г. Диордица. – Киев – Одеса: Вища школа. Головноеизд-во, 1979. – 184 с.

4. Кузьмінський Ю. Оцінка ефективності впровадження інформаційних технологій у бухгалтерський облік./ Ю. Кузьмінський // Бухгалтерський облік і аудит. - 2011. - № 7. - С. 27-31

5. Максименко Д. Формування облікової управлінської інформації на підприємстві./Д. Максименко // Економічний аналіз. - 2011. - Вип. 9. - Ч. 1. - С. 197-199

6. Семенов В. Ф. Екологічний менеджмент. Екологічний ризик та управління ним [Електронний ресурс] / В. Ф. Семенов. - Режим доступу: <http://pidruchniki.com.ua/ecologiya/ecologichnyrizikupravlinnyanim>

7. Сук П. Формування інформації про фінансово-господарську діяльність підприємства для потреб менеджменту. / П. Сук // Бухгалтерія в сільському господарстві. - 2012. - № 20. - С. 27-31

8. Цал-Цалко Ю. С. Статистичний аналіз фінансової звітності: теорія, практика та інтерпретація: [монограф.] / Ю. С. Цал-Цалко. – Ж.: Житомирський державний технологічний університет, 2004. – 506 с.